

Milan Kundera

Směšné

lásky

Tři melancholické anekdoty

Československý spisovatel

Praha 1965

Já

truchlivý bůh

Vy říkáte, že jste viděl na konzervatoři posluchačku zpěvu, překrásnou dívku s dítětem? To je půvabná náhoda... Jste tu v Brně den a už se dotýkáte, byť jen pohledem, zajímavých zdejších příhod. To dítě je krásný kluk, všiml jste si?

Mám v tom dítěti ostatně prsty. Ne, proboha, nemyslete si, že jsem jeho autorem. To nejsem — bohužel. Rád bych tu byl autorem, a to třeba i bez jakýchkoli nároků na slávu a uznání, jen z čiré radosti z tvorby. Spokojil bych se i s autorstvím docela anonymním. Ale nejsem. Jsem tu pouhý muž v pozadí, jakýsi zprostředkovatel radosti, poslíček fortuny, bohyně, kterou jsem sám vymyslel pro dva milence. Tedy vlastně, nejsem-li autorem dítěte, jsem autorem příběhu. Nikoli jako spisovatel, nýbrž jako žijící a nepíšíci člověk. Nepíšu, nýbrž *žiju*, a pohrdám, upřímně řečeno, autory příběhů psaných na papír, pohrdám těmito upocenými opisovači života. Zbožňuji zato autory příběhů žitých v životě. Sám se mezi ně počítám. V životě jsou totiž dva druhy lidí: autoři života a figury života. Jedni uskutečňují v životě plány a nápady své vlastní fantazie, druzí jsou nástrojem těch prvních. Jedni žijí, druzí, abych tak řekl, jsou žiti. Jedni v životě hrají text jimi samými vytvořený, druzí hrají text, jež nevytvořili. Vy nemyslíte? Vám se zdá, že přeháním, ale já si myslím, že mám pravdu, a že je to docela skromná pravda. Tak skromná, že se ji nejen odvažuju říkat, ale možná, že bych se ji odvážil i napsat, kdybych byl spisovatelem psaných příběhů, protože obliby docházejí, račte vědět, jen pravdy velmi skromné, nebo přesněji: nenápadné a běžné.

Unavuju vás úvahami. Tu slečnu — ano, to je slečna, to není vdaná paní, to jste nepochopil? — tu slečnu jsem už dávno znal a velmi se mi líbila. To ostatně nemusím ani zdůrazňovat — viděl jste ji. Učila se na

konzervatoři zpívat. Nevím už jak, dostal jsem se do společnosti těch dívek a poznal jsem je trochu. Mladé zpěvačky jsou ženy přebývající v nejvyšších poschodích nadějí. Už od čtrnácti let dotýkají se svými sny hvězd slávy. Žijí tak vysoko, že jsou jako nebešťanky. A protože jsou nebešťanky, nestačí a nemohou pak ani využít některých výhod, které poskytují jen země: například vzdělání.

Nuže, mladé zpěvačky a mladé umělkyně snad vůbec přebývají v nejvyšších poschodích nadějí, a protože dívky bývají krotké, cítí se tam brzy jako doma, povalují se tam po gauči, pouštějí si tam rádio, dělají tam hlasová cvičení a pak se rozloží do oken a dívají se z toho nejvyššího poschodí naděje dolů do ulic, a vidouce nás dole, hluboko v kaňonu skutečného města, žduchají se lokty a chichotají.

Pokoušel jsem se kdysi o tu slečnu, o které jste mi vyprávěl. O tu překrásnou blondýnu s tak neuvěřitelnou uměřeností proporcí, která mi přivádí na mysl neodbytnou myšlenku o naprosté lhostejnosti přírody vůči věcem ducha. Řekněte mi, proč právě tato blondýna představuje tak jedinečný vzor lidské krásy? Jaký podivný a zručný rozmar.

Ale nebudu zdržovat úvahami, na něž vy jistě znáte velmi samozřejmou odpověď ještě dříve, než je vůbec vyslovím. Nuže, pokoušel jsem se o tuto dívku, a to všemožně. Dělal jsem bůhvíco, aby se smála, nosil jsem jí květiny a pak jsem zjistil, že je ukazovala svým spolužačkám a předstírala jim, že je má od pana Lambrechta, to je tenorista brněnské opery, chlapík s tupou tváří, ale hlasem jako pozoun posledního soudu. Dělal jsem věci, za něž se stydím a jež mne naprosto nejsou důstojné. Ale vy to znáte, když člověka pojme touha, když ho nabodne na svůj rožeň a začne opékat, je pomyšlení na důstojnost to tam. Snížil jsem se natolik, že jsem slečně nabídl své skromné schopnosti klavíristy amatéra a sloužil jí jako její soukromý korepetitor. Ach, to si nedovedete představit, jaká je to nekonečná otrava. Slečna pěla árii z Rusalky a já ji doprovázel na klavír. Předtím jsem se to tři dny pracně učil a pak jsem dělal, že to hraju z listu, aby mě slečna aspoň trochu obdivovala; ale žel, neobdivovala, nýbrž si jen poručila napříště jakési jiné zpívání o nic zajímavější a zábavnější nežli ten Dvořák, který, jestli mi to odpustíte, mne nudí stejně jako například nedělní odpoledne u řeky anebo pohled na nejkrásnější pohlednici z Alp.

No prosím, prosím, já to odvolám, budete-li na tom trvat. Ale o tom jsem stejně mluvit nechtěl. Chtěl jsem vám jen říci, že ze mne ta slečna jistou dobu dělala hlupáka a že kromě té nesmírné radosti doprovázet ji na klavír a kupovat květiny, které prohlašovala za dar pana Lambrechta, nedošel jsem žádných úspěchů, takže se nestalo, než co se musilo stát, když jsem na jedné naší společné procházce shořel docela a definitivně. Shořel jsem na její jméno. Její jméno byl můj konec. Jak se jmenovala? To jsem vám ještě neřekl? No ovšem, vyhýbám se tomu jménu jako čert kříži a mluvím o ní raději jako o „té slečně“. Jmenovala se Jana. A tehdy na té vycházce, o níž jsem se vám zmínil jako o osudné, jsem ji díky svému neblahému sklonu k žertování oslovil: „Jano z Arcu!“ Podívala se na mne pyšně a řekla: „Co to má být?“ Opakoval jsem v domnění, že jsem špatně artikuloval: „Jano z Arcu!“ Řekla: „Co je to ark?“ Byla, jak vidíte, nebesky nevinná a já nevím, proč mne to vedlo k tomu, abych jí vždycky namluvil první nesmysl, který mi přišel na rozum: „Ark je, Janičko, francouzsky park.“ „Aha...“ řekla a zamyslela se. „A proč bych měla být z parku?“ „Tak se, Janičko, říkávalo všem slečnám, které mívaly svá pracoviště v městských parcích. Mužové, kteří jim dali občas vydělat, znali je jenom podle křestního jména,

Elen, Jana, Eliška, Mařka. A protože slušným mužům bylo nepříjemné říkat jim jen tak, přidávali ke křestnímu jménu ještě přídomek ‚z parku‘. Takže to pak znělo jak jména šlechtičen: Elen z parku! Mařko z parku! Jano z parku! A právě ta Jana z parku se stala zvlášť slavná a věšla do historie.“ Přisahám vám, že jsem jen tak kecal. Ale Janička zůstala jako zkamenělá: „Tak ty chceš říct, že jsem k?“ Byla tak slušná, že mohla říci jen začáteční písmeno toho strašného slova.

„Ale proboha, Janičko, co by mne k tomu opravňovalo? Ty a k! Vždyť ty jsi pravý opak k! Co bych za to dal, kdybys byla k! Přinášel bych ti polovinu svého platu!“ Domníval jsem se, že si tímto vyznáním, jemuž přece nechyběla dávka jistého vtípu, Janičku znovu nakloním, leč mylil jsem se, nechala mne stát na cestičce a rychle se vzdalovala.

Adolf z parku, co teď? Na nic jiného jsem nepřišel, než že jsem odešel z parku, který mne připravil o mou Janu z Arcu. A když jsem tak šel po brněnských ulicích, vidím jít před sebou pěknou brunetu. A když už tak za ní chvíli jdu, oslovím ji: „Dívám se na vaše nohy, slečno. Jsou tak krásné,

že lituji, že je máte jen dvě." Zasmála se. Já jsem pak řekl několik dalších žertíků, ona také něco řekla, já jsem se zasmál, ona se zasmála, a ještě tentýž večer jsem byl se slečnou v kině, po kině ve vinárně a po vinárně v mém mládeneckém pokojíku.

Moje bruneta byla stejně přístupná, jako byla slečna z konzervatoře nepřístupná, a co do tělesné krásy stála jen o několik málo stupňů pod ní. A přece těch několik málo stupňů způsobovalo, že jsem nebyl se svou konzervatoristkou tak zcela vyrovnán. Pochopil jsem sice, že utrácím zbytečně čas, a nechal jsem korepetování i kupování květin, ale zůstala ve mně jakási tenká jizvička, která se každou chvíli jemně zaněcovala a upozorňovala mne na sebe. Věděl jsem, že nepadlo dosud poslední slovo mezi mnou a slečnou Janou.

Zatímco jsem trávil jakž takž své dny se slečnou brunetou, seznámil jsem se s přítelem, o němž bych mohl vyprávět velmi mnoho příhod, ale musím se jich vzdát, protože mé vyprávění by ztratilo spád a kompoziční sevřenost. Tento můj nový přítel byl Řek. Udělal jsem pro něho, co jsem mohl, a on mi to, kde mohl, oplácel. Stejně vám řeknu, že pořádný lidský vztah je možný jenom mezi mužem a mužem, vztah bez sobectví, nároků a žárlivosti, s upřímnou obětavostí a bezelstnou přízní. Řek byl výborný chlapík. Bývalý partyzán, byl zraněn a dostal se sem do Čech. Pracoval tu v továrně, pracoval jako čert, ale oslaben po zranění, dostal souchotiny. Dlouho se léčil a nakonec přišel do důchodu, přestože byl jen o pár let starší než já. Mezitím se naučil velmi dokonale lenošit. Když mi řekl, že byl kdysi úderníkem, nechtěl jsem mu věřit. Pak jsem to pochopil: vášnivě pracoval a vášnivě lenošil. Poznal život z obou těchto základních a nejkrásnějších stránek. V době, když jsem ho poznal, vychutnával ovšem už výhradně jen tu druhou stránku. Bloumal po ulicích Králova Pole, sem tam zašel na pivo, a když už neměl kde bloumat, sedl si doma na stoličku a dělal z drátků a celulóidu různé figurky a krabičky a stojánky, jak se to naučil v sanatoriu, kde těmito předměty uplácel sestřičky.

To víte, že člověk, který není štván prací a jemuž spadne do klína náhle a nečekaně několik lenošných let, má dost času myslet na slečny a paní.

Často mi u piva vyprávěl o svých toulkách a já jedenkrát, když tak spolu sedíme, ucítil jsem jakési drobné zasvědění uvnitř své duše. Byla to jizvička po slečně Janě. „Apostolku,“ povídám, „mám pro tebe dárek.“ „Ale, Adolfku, jaká dárek?“ „Mám pro tebe překrásnou holku, takovou, jakou jsi ještě tady v Čechách, ale ani nikde jinde neměl.“ Není krásnějšího daru, jež může dát muž muži, než žena. Apostolek pro mne udělal mnoho. Obětavě. Cítil jsem se být jeho dlužníkem. A on se cítil být mým dlužníkem, a to je tak správné, tak to má být mezi přáteli. Mělo by to tak být i v lásce, leč tam to bývá většinou naopak, tam se obvykle oba cítí být věřiteli, a to je pak špatné a smutné.

Můj přítel se zdráhal, když jsem mu nabídl tento krásný dar, ale věděl jsem, že to zdráhání je spíš jakási mazlivá radost. „Ale Adolfku, jak to chceš udělaty, aby ten slečna na mne...“ „Apostolku, to nebude tak těžké. Poslouchej, jak jsem to vymyslel.“ Dali jsme si ještě jedno pivo a sklonili hlavy proti sobě. Apostolek naslouchal. Namítal a pak se zase dal přesvědčtit. Vyřkl nové pochyby, ale nakonec mi podal ruku a řekl: „Adolfku, tak ten ruka na to.“

Byla neděle. V neděli vždycky chodívala slečna Jana do kavárny Bellevue. To proto, že tam v tutéž dobu chodilo několik zpěváků z brněnské opery na kávu. Slečna Jana a několik jejích spolužaček chodilo tedy na kávu v tutéž dobu a zpěváci jim nedbale odpovídali na pozdrav. Slečny se pak mezi sebou bavily: „Ten Lambrecht má beztak fond.“ „Ale tomu Baslerovi to sedí kdesi v krku.“ „Je vyřvanéj.“ „Mně to dnes nezpívalo.“ „Ale ta Urbanová byla včera hezká v Aidě.“ „Měla krásný šaty.“ „Mně se nelíbily. Byla v nich tlustá.“ „Holky, já jsem strašně tlustá. Co mám dělat?“ „Ale di, co bych měla dělat já.“ Nuže, byla neděle a rozhovor shora uvedený měl se znovu konati ve čtyři hodiny v prostorách kavárny Bellevue, což znamená krásná vyhlídka.

Byla neděle a já jsem už den předtím vypůjčil od jiného přítele, který je znám svou výstřední elegancí, překrásné kostkované sako, nylonovou bílou košili a motýlka. Ve tři hodiny přišel ke mně Apostol. Bránil se, když jsem mu nařídil, aby se převlékl. Tvrdil, že má šaty dost hezké. „Tady nejde, Apostolku, o hezkost. To musí mít speciální glanc. To musí být kostkované sako a žádné jiné. A právě tyhle kalhoty a žádné jiné. Jen se pěkně svlékej.“ „I košili?“ „I košili.“ Apostol se smál a oblékal.

Vypadal ohromně. Stejně jsem vám ho zapomněl vypodobnit, n lak to opomenutí při této příležitosti napravím. Můj přítel Hek má husté černé vlasy, černé oči, prostě vypadá přesně jako Rek. Mám ho ještě víc vypodobňovat? V půjčených šatech, bílé košili a s motýlkem vypadal jako italský dandy jdoucí právě na sklenku dubonettu do nej dražší vinárny v přímořských lázních na Sicílii. Rekl-li jsem, že Apostol vypadal jako italský dandy jdoucí na sklenku dubonettu, musím doplnit, že tak vypadal, jen když jste ho vnímali v jeho nepohnutí. Jeho chůze byla beznadějně klátivá a příliš mile dělnická. Ale tento rozdíl mezi chůzí a oblečením nebyl natolik podstatný, aby ohrozil zdar našeho díla.

Ve čtyři hodiny jsme vešli do Bellevue. Připadal jsem si jako muž vedoucí po svém boku výstřední krasavici. Několik stolů se po nás ohlédlo. Ano, byl to především stůl, kde seděla Jana a její dvě kolegyně. Nevšimavě jsme prošli a usedli u malého stolku u okna. Měli jsme krásnou vyhlídku na stanici tramvaje, špinavý chodník a chodce. Kavárna se nejmenovala nadarmo Bellevue.

Asi po pěti minutách jsem se zvedl a přišel k Janinu stolku. Pozdravil jsem. Slečny shovívavě odpověděly. Povídám: „Janičko, jdu za tebou.“ „Ale di,“ řekla Janička. „Protože by tě to možná zajímalo,“ pokračoval jsem. „Je tu se mnou dirigent athénské opery, Rek. Byl v západním Německu na koncertním turné a vrací se přes Československo. Je tady docela soukromě. Chce si v Brně prostudovat partituru Janáčkova Osudu.“

Zdálo se mi, že je přede mnou stůl U tří zkamenělých kačen. Nevím, jestli na vás taky působí kačenky tak roztomile jako na mne. Husy ne. Všimněte si hus! Husa, zejména svým zobákem, zosobňuje hloupost, a to hloupost autoritativní. Kdežto kačenka, a opět zejména svým zobákem, zosobňuje hloupost nevinnou a dojemnou. Střídavě, co jsem ji znal, nazýval jsem Janičku husou a kačenkou. Dnes, kdy jsem stoupal vzhůru po svahu pomsty, stal jsem se lítostivějším a smířlivějším a chápal jsem ji jako kačenku.

„Jak jsi se k němu dostal?“

„Ale to víš, jazykové potíže. Pan Apostol Achilles zná jen italsky a řecky. A já trochu řecky umím.“

„Ty umíš řecky?“ udiveně se ptala Jana.

„Vidíš, ty to ani nevíš. To je ostuda. A znávala jsi mne přece trochu.“

„Nikdy jsi nic neříkal. Jak jsem to měla vědět!“

Měl jsem jí v té chvíli skutečně za zlé, že se o nic nezajímala než o sebe a že ani nevěděla, že umím řecky. Vidíš, říkal jsem si, egocentrická holka. Buď rád, žes ji nechal být. Vzápětí jsem si ovšem uvědomil, že jsem ji jednak nenechal já, nýbrž ona mne, jednak že vlastně řecky neumím, a že tedy Jana za nic nemůže. Ale přesto, obžaloval jsem ji znovu, kdybych uměl řecky jako Homér, stejně by to nevěděla, protože na celém světě nevidí než samu sebe a neslyší nic než tóny svých hlasových cvičení.

řekl jsem jí zdvořile: „Jestli chceš, Janičko, pojď si k nám na chvíli sednout. Můžeš se leccos dovědět.“

„Hm...“ řekla Jana a uvedla několik důvodů, o nichž věděla, že budou vyvráceny: „Ale jak se s ním domluvíš?“

„Budu vám tlumočit.“

„Ale to já nemůžu. Vždyť se s ním neznám.“

„Seznámím vás.“

„A třeba ho budu otravovat.“

„Ale kdepak, on bude rád, když se seznámí s krásnou dívkou.“

Jana už zvolna vstávala. Rozhlížela se nesměle a pyšně zároveň. Poblíže byl stůl, kde pil svou kávu Lambrecht. Ano, opravdu. Lambrecht zvedl hlavu od kávy a díval se roztěkaným, nepřítomným pohledem na Janu. Jana byla šťastna a šla se mnou.

Chodil jsem naštěstí na klasické gymnasium. Od kvinty je tam stará řečtina jako povinný předmět. Zuřil jsem, že se jí musím učit. Neviděl jsem v tom žádný užitek. Skutečně jsem v životě starou řečtinu nepotřeboval a zapomněl jsem ji zcela s výjimkou asi desítky slov, jež se mi zadřela v paměti. A hle, přišel den, kdy čtyři roky otravného gymnasiálního učení obdržely svůj smysl a byly vykoupeny. Existuje zřejmě přece jen nějaký řád věcí, který praví, že nic není na světě zbytečné a že každé sémě jednou vzklíčí.

Přistoupiv k stolu přítelovu, pravil jsem: „To je, Janičko, mistr Achilles Apostolos. Ejnaj gar estin Jana Ma- látová.“

Apostol vstal a podával Janičce ruku. Rekl přitom jakási řecká slova, jimž jsem samozřejmě, nemusím to snad zdůrazňovat, nerozuměl.

„Mistr říká, že je velmi šťasten,“ povídám Janičce.

Janička se zapýřila a sedla si na mou židli. Musil jsem si vypůjčit od sousedního stolu jinou a přisedl jsem.

Janička se velmi pýřila. Apostolek se na ni usmíval.

„No, Janičko, nestyď se. Mistr je velice skromný. Jak vidíš, je mlád, a už je šéfdirigentem athénské opery.“

„Zeptej se mistra,“ povídala Jana, „jak se mu líbí v Brně.“

Obrátil jsem se na Apostola: „Ho makrobos ofthakoj Brno?“

Apostol řekl několik řeckých slov a já jsem tlumočil: „Mistr říká, že se mu tu velice líbí, avšak od chvíle, kdy vidí tebe, zdá se mu Brno krásnější než Neapol, na jejíž pláži často ve svém dětství jezdil.“

Janička byla rudá jako krocaní zadek. Ale neskláněla oči.

Apostolek řekl opět řecká slova.

Rekl jsem: „Mistr se tě ptá, čím se zabýváš.“

„Učím se zpívat,“ řekla Janička.

Rekl jsem Apostolovi: „Makros kantaté.“

Apostol zvedl udiveně oči a opět zamumlal jakousi řeckou větu. Bůhví jakou větu to pořád říkal. To už zůstane pro mne tajemství. Říkal vlez mi na záda, říkal nějakou řeckou rozpočítávanou, co asi tak říkal? Nedovím se to, a proto ani vy se to nedovíte.

„Mistr říká,“ povídám, „že nezná krásnějšího poslání pro ženu než zpěv.“

„Zeptej se mistra,“ řekla Janička, „co teď v Athénách dává.“

Ptám se: „Hoplitoj toj samoj gelastiké anér andros?“

Apostol řekl slova.

Tlumočím: „V athénské královské opeře dává mistr především antické řecké opery. Stará řecká opera je základem celé pozdější evropské opery. Znáš řecké opery, že!“

Janička řekla: „Tak trochu.“

„Mistr právě povídal, že je zarmoucen, jak málo se tu dává starých řeckých oper. Co prý na to říkáš.“

Jana chvíli váhala a pak povídá: „Řekni mistrovi, že na to nemáme hlasy. U nás všichni zpěváci řvou. Mají vyřvané hlasy a neutáhnou větší part. Wagnera by také neutáhli.“

Podíval jsem se vždycky Janě, jak si okamžitě dovedla utvořit zcela jasnou představu o věcech, které neznala, nebo dokonce o věcech, jež

neexistovaly. Řeckou antickou operu, kterou jsem si právě vymyslel, si okamžitě připodobnila k Wagnerovi, asi proto, že Wagnera také nikdy neslyšela, protože se v Brně za její život nikdy nedával.

Překládal jsem: „Kapitoloj kantaloj magné ofthalmé ejsin komandelé osi Wagneros, nephaté mikros.“

Apostol vážně pokývl hlavou a opět pronesl slova.

„Mistr říká, že v Berlíně dával právě starou řeckou operu Achileia od starého řeckého skladatele Olymposa. Měla tam obrovský úspěch. Mistr říká, že by ti rád ukázal pěvecké party této opery.“

Jana měla veliké oči.

„V řecké opeře zpívaly všechny party ženy, muži nesměli ve starých Athénách zpívat. To víš, že?“

„Ano,“ řekla Jana..

Apostol řekl slova.

Tlumočil jsem: „Zpěv byl ve starém Řecku řečí bohyň. Bohové mluvili, kdežto bohyně odpovídaly zpěvem. Proto i ve starých řeckých operách byl zpěv svěřován jen ženám.“

„Já vím,“ řekla Jana.

„Mistr říká, že vypadáš jako zpívající Afrodité, jak ji vypodobnil malíř Pindaros. Afrodité prý měla, stejně jako ty, zlaté vlasy a modré oči a drobnou tvář, protože si Rekové představovali krásu právě opačnou, než jakou jim mohly nabídnout jejich vlastní Rekyně.“

„Rekyně jsou krásné,“ řekla Jana.

„Helénoi kaloj estin,“ přeložil jsem.

Apostol řekl slova.

„Mistr říká, že se tvá ústa podobají květu ofthakije; to je květina, která roste na březích Egejského moře.“

Janička zase něco řekla, Apostol něco řekl, já jsem tlumočil a byl jsem ve svém tlumočení čím dál odvážnější. Stupňoval jsem nápor lichotek, vymýšlel jsem si, co jen mi přišlo na jazyk, opěvoval jsem Janičku od kotníků až po vlasy nejpodivnějšími příměry. Přirovnával jsem ji k bohyním, květinám, oblakům nad Egejským mořem i k neznámým řeckým zvířatům, jejichž jména jsem si vymýšlel a jimž jsem přisoudil hluboké a podmanivé oči nebo nádhernou a vzosnou chůzi.

Stal jsem se Cyranem a měl jsem zvláštní radost, že poprvé v životě

Janička poslouchá má slova, je jimi okouzlena, zasažena, zapletena, podmaněna a stržena.

Posléze jsem řekl: „Mistr by si prý rád poslechl tvůj hlas. Nemohla bys mu něco zazpívat?“

Jana blaženě vzdychla: „Ráda... ale kde?“

„Orícha ... mé kaj ha kijá?“ přeložil jsem.

Apostol řekl slova a já povídám: „Janičko, to víš, že pro tebe udělám všechno. Tak půjdem ke mně. Je tam pianino. Já tě doprovodím a mistr Apostol si tě poslechne.“

Stalo se. Sedli jsme na tramvaj. Mistr se omlouval, že tu nemá své auto. Mačkali jsme se na plošině nabitě tramvaje. Mistr podotkl, že athénské tramvaje bývají ještě více přeplněny. Jana říkala, že je to strašné, a bylo cítit, jak se stydí za nedostatky rodného města, jako by to byly nedostatky na jejích vlastních šatech. Ale mistr pravil, že je rád, že pozná tak zblízka český lid. Ze má vůbec lid rád.

Za chvíli jsme byli v mé garsoniére. Jana dělala chvíli stydění, ale mistr ji povzbuzoval. Sedl jsem si ke klavíru. Klavírní výťah Rusalky jsem měl ještě od nešťastných dob svého korepetování. Uhodil jsem do kláves a Jana začala zpívat.

Apostol seděl v křesle a poslouchal. Musím vám říci, že můj řecký přítel v životě nebyl v divadle. A nemám mu to vůbec za zlé. Zil své mládí na odlehlé řecké vesnici, v osmnácti letech se stal partyzánem, prodělal rok bojů v horách, byl zraněn a pak se potloukal po jugoslávských, maďarských a nakonec českých nemocnicích. Teprve později se naučil číst a psát. Četl pak velmi rád, rád chodil do kina a moc rád vypravoval a poslouchal vyprávění, v čemž jsme si velmi rozuměli. Ale divadlo ho nikdy nelákalo a měl jen velmi nepřesné představy o tom, co je to opera. Proto s tím větším zájmem nyní poslouchal, jak mu koncertujem.

Jana skončila. Apostol promluvil a já jsem tlumočil: „Mistr říká, že máš překrásný fond. Výborný materiál. Naneštěstí prý nemáš právě nejlepšího učitele.“

Jana žasla: „No ano! Jak on to pozná! To je přece úplně tak! Kdybych já měla pořádného učitele. Ale tady u nás? Tady nic není.“

„Potřebuješ prostě, říká mistr, dostat ten hlas víc dopředu ... do hlavy,

víš?..."

„Ano ...“ řekla Jana.

„Mistr říká, že jsi velice muzikální, řekl doslova raras muzikalos, to jest vzácně muzikální.“

„Ano...“ řekla Jana.

„Prý ti pomůže, abys zpívala v Athénách ...“

Janička nemohla popadnout dech. Dívala se na Apostola odevzdanýma očima, ohromenýma, plnýma obdivu.

„A ještě by tě rád slyšel. Máš mu ještě zazpívat.“

„Ano,“ řekla Jana hlasem naplněným šťastným sebevědomím, „nahřej sem ještě toho Mendelssohna.“

„Janičko,“ povídal jsem, „už ti nic nenahraju. Je šest hodin a já musím, bohužel, někde být.“

„Prosím tě, to si to nemůžeš odložit? Co máš?“ řekla tichým, ale důrazně nazlobeným hlasem.

„Janičko, je to pro mne vážná záležitost.“

„To bych ráda věděla, co by to mohlo být za vážnou záležitost,“ řekla s křečovitou uštěpačností.

Ano, poprvé za celou dobu, co mne znala, stála o mou přítomnost; potřebovala mne. A snad dokonce pociťovala i jakousi žárlivost vůči té „vážné záležitosti“, které jsem minil dát teď před Janou přednost. Vychutnával jsem a prodlužoval tuto chvíli převahy, o níž jsem tušil, že je mi dána poprvé a naposled; ale nakonec ta sladká chvíle musela skončit:

„Podívej se,“ řekl jsem, „já chápu, že tu ještě chceš mistrovi něco zazpívat, tak tu u mne prostě ještě zůstaňte, já proti tomu nic nemám. A já se pak sem pro vás vrátím.“

Kar ustachoj hoplété afrodité athúne u parthonijá. Kaj gelachoj omnés tetrachord galaktés. Uršula mikra,“ řekl jsem Apostolovi a rozloučil jsem se.

Vrátil jsem se za čtyři hodiny. Jana se tvářila šťastně a Apostol vznešeně. Příliš mne nevnímali a rychle odešli.

Jestli vám připadalo mé vyprávění jako anekdota, pak tedy je anekdota u konce. Ale anekdota je jenom povrch. Zkuste někdy rozkrojit anekdotu,

jíž jste se smál! Uvidíte, že má smutnou dřev. To, co jsem vám vyprávěl, není anekdota. Život není anekdota, i když se v něm mnoho anekdot rodí. Příběh Jany a Apostola není u konce, a ani můj příběh není u konce.

Život je paradoxní. Naše činy nabývají opačného smyslu, než jaký jim předem přisuzujem. Naše činy žijí nezávisle na nás svým vlastním životem. Chtěl jsem učinit Apostola šťastným, Janě se pomstít a sebe povyrazit. Nepodařilo se mi ani jedno, ani druhé, a dokonce ani to třetí.

Ještě téhož dne v noci ke mně Apostol přišel. Byl nadšený. Zářil. „Adolfku, taková ženská! Já sem nikdy nemel taková ženská! Ten její maso, takový maso jako květina!”

„Tak vyprávěj, Apostolku, vyprávěj!” povídám a třesu se zvláštním trýznivým vzrušením.

Cože? Proč trýznivým vzrušením? Ano, je to tak i trýznivým. Tak jak jsem se v posledních dnech znovu začal zabývat Janou, tak se jítřila, rudla a znovu začínala bolet ta jizva po ní v mém nitru. Sousedil jsem zase po delším čase své myšlení příliš na ní a to myšlení stalo se ohněm, nad kterým jsem byl otáčen. Představa, jak převlečený Apostol dobývá tuto tak neskonale svůdnou dívku, mne zpočátku bavila, totiž bavila můj rozum, ale hodinu od hodiny jítřila víc a víc můj cit.

Zamlčel jsem, když jsem vám ještě před chvílí vyprávěl průběh těch směšných událostí, že jsem poněkud trpěl, když jsem opouštěl svůj byt a zanechával v něm Janu se svým přítelem. A ještě teď nemluvim pravdu, říkám-li, že jsem trpěl poněkud. Trpěl jsem dost. Trpěl jsem moc. Trpěl jsem hrozně.

A zajímá vás, co jsem dělal ty čtyři hodiny, když jsem odešel? Ani jsem nešel do kina, ani jsem nešel do kavárny, ani jsem nešel za brunetou, ani jsem nevyhledal přátele. Chodil jsem po ulicích. Obešel jsem všecka brněnská předměstí. Přes Černá pole dolů do Husovic, do Malo- měřic, do Zidenic, odtud do Cernovic a Komárova, potom do Pisárek a pak podle řeky do Zabovřesk, pak do Králova Pole a odtud do ulic vnitřního Brna a stále jsem se hryzl a stále jsem myslil na Janu, snažil jsem se tomu vši mocí smát, vždyť jsem to vymyslel pro své povyražení, ale smích se mi nedařil, byl to smích křečovitý, nucený a křivil mi duši.

Jaksi jsem pořád doufal, že Jana zůstane netknuta. A pak jsem si znovu a znovu zase představoval vše, co ti dva spolu mohou — a podle našeho

plánu také mají — dělat. Nemohl jsem se těch představ zbavit a cítil jsem, jak mi hoří tváře trýzní i vzrušením. A tak, nemoha snést trýzeň, znovu jsem se pokoušel doufat, že se Apostolovi nezdaří, co jsem mu tak pečlivě ke zdaru připravil.

Když jsem však vešel a viděl je, doufat jsem už nemohl. Z jejich tváří bylo vše zřejmé. Byla to pro mne trpká chvíle. Jejich štěstí se mi vbodlo do srdce jak hřebík.

Ptáte se, proč jsem tedy vůbec s tím nápadem přišel? Proč jsem to vůbec všechno spískal? Jako byste neznal divnou logiku či nelogiku lásky. Bylo ticho mezi mnou a Janou. Nesnesitelné ticho. Toužil jsem něco udělat. Cokoli. Cokoli bylo lepší než nic. Toužil jsem nějak pohnout tím trapným prostorem, který ležel mezi mnou a jí. Toužil jsem s ní mluvit, toužil jsem ji vidět, toužil jsem si z ní vystřelit, toužil jsem ji trápit a sebe trápit, chtěl jsem prostě přerušit ticho, chápete to?

A pak — člověk nikdy nezná míru své lásky. Ta je vždycky utajena a odhalí se jen v určitých chvílích a my jsme pokaždé překvapeni, ať už její malostí či její velikostí. I já jsem byl překvapen. Poznal jsem, že Janu stále miluji. Beznadějně miluji.

A Apostol? Byl na tom skoro stejně jako já.

Co na té holce jenom je? Je hloupá, je přece hloupá. Tolikrát jsem se o tom přesvědčil, ale nemělo to na mé srdce žádný vliv. Hloupost není kategorie citu. Srdce nemá smysl ani pro hloupost, ani pro chytrost. Srdce je samo pravděpodobně dost hloupé, a proto také straní hloupým. Myslíte, že zas přeháním? Možná. Jsem podrážděn.

Apostol na tom tedy byl skoro jako já.

Ještě téhož večera mi nadšeně vyprávěl. Gestikuloval. „Adolfku, ona se vůbec nehejbala. Já sem nesmel nyc mluvit a tak jenom mlčím a du k ný a tak ju chytým a ona nyc a dývá se na mne tak já ju teda políbím a ona, Adolfku, nyc, ona si všecko nechala, co sem ji dělal, rozumíš, Adolfku, všecko a ona nevedela, že já rozumím česky a ona mi povídala takový věci, Adolfku, to bylo neco, co se neda říkat.“

„Co ti říkala, Apostolku?“ ptal jsem se stísněným hlasem.

„Adolfku, to mi ještě žádný ženská neržikala, miláčku mne povídala, můj jedyný, a povídala mi, že na mne čekala cely život, že čekala jenom na mne, a že ny- koho jinýho už v životě nechce a nebude moct myt, a

Adolfku, ona byla, jak se říká, ještě tohle, ona nemela chlapa."

„Panna."

„Ano... Já sem se musel držet, abych ji taky česky neco neržekl, protože to bylo neco, no, prostě co mám povídat. Co ty mám povídat!"

„Tak jsi spokojen, Apostolku," řekl jsem opět tím stísněným hlasem.

„Adolfku, ty seš kamarád. Ty seš kamarád. Ona porząd vykladala. Ona pak ležela a říkala: ty stejně nerozumíš co já říkám, tak aspoň mužů mluvit. Ta toho napovídala, to si nedovedeš představit. A já jsem všechno rozuměl. Ona mi říkala, že nikdy nykolio nemohla mít ráda, protože láska je neco velikyho a že ona nechce maly láska, ale jenom veliký láska a říkala mi, ty na mne, Achilles, stejně zapomeneš, ale to nevdáj, já te mám ráda a říkala mi porząd Achillečku, Achillečku, Achillečku, a já jsem ji, Adolfku, nemohl nyc říct jenom ržecy a tomu ona nerozumela."

Apostol mi ještě dlouho vykládal, ale nic podstatnějšího jsem se už nedověděl. Smysl příběhu byl zcela jasný. Jana prožívala nejkrásnější chvíle života. Věřila, že láska přijíždí ve zlatém kočáře. Viděla zlatý kočár a viděla tedy i lásku.

Apostol vyprávěl, vyprávěl a pak povídá: „Adolfku, já ten ženská musím ještě mít."

„To už, Apostolku, nepůjde. Dirigent Achilles Apostolos odjíždí zítra brzo ráno do Prahy a odtud přímo do Athén."

„Adolfku, že to nějak uděláš! Já ten slečna musím mít."

Jakž takž jsem Apostola uklidnil, ale za dva dny byl u mne zas.

„Adolfku, já ten slečna, ten malý Janyčka, já ju musím mít. Adolfku, dyť já nemužu any spát, any jíst, any pit, no prostě nyc, já nemužu žít."

Bylo to řečeno velmi naléhavě. Apostol vzal do ruky polštář z mé pohovky a začal ho tisknout v ruku: „Ja- nyčko, ty maly děvčátko... Achillečku, ja te mám rada... Já tebe taky, Janyčko... A já tebe, Achillečku, Achillečku... Pojd', Janyčko, pojd', budeme spolu... Ano, Achilles, já sem nemela nykoho než tebe ..."

Apostol mrštil polštářem o pohovku: „Adolfku, co mam dělat?"

Nedalo se nic dělat. Nanejvýš bylo možno zinscenovat novou návštěvu Apostola Achilla, ale to už bylo riskantní a já jsem neměl chuť prodlužovat své trýzně.

„Já na ný počkám a já ji ržeknu všechno, jak je."

„Apostolku, to ti neradím!"

Ale Apostol si nedal poradit. Když nás láska nabodne na svůj rožeň a začne opékat, je každá rada marná. Počkal na ni před konzervatoří. Uviděl ji. Zastavilo se mu na okamžik srdce, a hned jak se rozběhlo, rozběhl se i on. „Slečno! Slečno! Pamatujete se na mne?"

Ale Jana se po něm ani pořádně neohlédla. Vůbec jí nepřišlo na mysl, že by mohla znát toho ošuntělého, hranatého chlapíka s kalhotami bez puků a klátivou chůzí. Měla pocit, že si z ní někdo tropí žert. Zrychlila krok. Sel ještě chvíli za ní, ale Janina mrazivost byla příliš zřejmá i jeho špatně vidoucí vášni.

Nešťasten přišel ke mně.

Byli jsme nešťastni oba.

Milovali jsme oba.

Milovali jsme hloupou a povýšenou holku.

A Jana?

To nepochopitelné děvče bylo šťastné.

Několikrát jsme spolu ještě mluvili. Víte, co je zajímavé? Ze se to ctnostné stvoření vůbec nestydělo. Zanechalo na mém gauči malý krvavý cejch (který jsem pak často v bolavé dojatosti zamyšleně hladil). Muselo vědět, že všechno vím, jak se zběhlo — a nestydělo se. Láska činí z dívek pyšné a hrdé šlechtičny. Jana teď na mne pohlížela z převysokého trůnu. Láska jí učinila vše vznešeným. Všechno jí připadalo krásné a nedotknutelné a všichni jí připadali příliš malí, než aby se před nimi mohla ostýchat za věci své lásky, která je veliká.

Po měsíci poznala, že bude mít dítě. Zatočila se jí hlava. Měla závrať těla i duše. Dítě! Ne, ona si je nenechala odejmout. V té době to nebyla maličkost, potraty nebyly zákonem dovoleny a načerno stály pár tisíc. Ale to určitě nebyl hlavní důvod. Ona si to dítě nechtěla dát pryč. Ptal jsem se jí na to jednou taktí oklikou, ale jen mne změřila nenávisným pohledem plným opovržení.

Ta pyšná dívka, přebývající v nejvyšších poschodích domněnek a nadějí! To ubohé stvoření! To šťastné stvoření! To stvoření krásné ve své podivuhodné hlouposti! Ano, krásné! Říkám to málem bez ironie. Bylo v ní něco čistého. Buď milovala, a pak se dala napoprvé, anebo nemilovala, a pak odmítala bez kompromisů. A milovala-li, dovedla milovat bez

vypočítavosti na nejtenčí hraně té nejpošetilejší iluze.

Pak porodila dítě. To se ví, že jak jen mohla, naznačovala svým přítelkyním, že je to dítě geniálního otce a že si s otcem píše, že ji otec miluje a že se pro ni vrátí. Dítě se jmenuje po otci Achilles a je tatínkovi skutečně podobné. Černé vlasy, černé oči, jižní človíček. Však jste ho viděl. Je to krásný kluk. Matka může být šťastna. Také je.

Se mnou je to horší.

Jizva, kterou Jana kdysi ve mně zanechala, mohla se snad zacelit k nepoznání, kdybych ji byl přestal vidat a myslet na ni. Ale špás, který jsem na ni vymyslel, krutě mne k ní znovu připoutal. Připomínal mi ji stále hořekující Apostol, připomínaly mi ji klepy, které kolovaly o jejím těhotenství, připomínaly mi ji výčitky svědomí; nebylo prostě možno ji vypudit z mysli. Stala se mi najednou nejen žádoucí, ale i *blízká*; díky zlomyslné mystifikaci stal jsem se teď neviditelnou součástí jejího života, jejího osudu; patřili jsme k sobě; byla to teď opravdu *moje* Jana; její osud mne dojímal a jaksi smířoval s její hloupostí i pýchou; miloval jsem ji jinak než předtím (hřejivě a soucitněji) a strašně jsem ji toužil mít.

Uvažoval jsem vypočítavě o tom, že nepříliš výhodná situace svobodné matky ji přinutí být povolnější. Byl jsem připraven všechno jí slíbit; byl jsem připraven jí nabídnout, že si ji vezmu i se synáčkem; ano, smějte se mi, chcete-li, ale já jsem si ji opravdu chtěl vzít a žil jsem už dokonce v těch představách! Nevadilo mi vůbec, že bych byl velmi komický ženich; co na tom, že bychom se sobě zaslíbili v kapliče *směšnosti*; co na tom, vždyť je to kaple velmi *lidská* a mně ostatně nezáleželo než na tom, abychom se sobě zaslíbili...

Ale ani tu směšnost mi nechtěla Jana dopřát. Chovala se ke mně ještě mnohem chladněji a nepřístupněji než kdykoli předtím. Nedosáhl jsem ničeho víc, než že jsem jí směl několikrát vézt kočárek.

Tak to vidíte. Já to všechno spískal pro své pobavení. Já to vymyslel. Já jsem bůh tohoto příběhu! Ale jak truchlivý bůh...